

NUSK – DATABÁZE SLEPOTISKOVÉ VÝZDOBY KNIŽNÍCH VAZEB

MGR. BCA. RADOMÍR SLOVIK

The contribution presents the preparation and establishment of NUSK, a professional database, open to the public, that provides documentation of blind tooling tools used for historical bindings from the Czech production. The database was set up within the research project called Blind witnesses. Blind tooling decoration on bookbindings is funded by the programme of applied research and development of the national and cultural identity for the period between 2016 and 2022. It is a joint project of the University of Pardubice and the North Bohemian Museum in Liberec.

Keywords: blind tooling decoration; blind tooling tools; database; historical bindings

 radomir.slovik@upce.cz

 Fakulta restaurování –
Univerzita Pardubice

 <https://orcid.org/0000-0002-8300-2057>

Jedná se o skeny jednotlivých listů z alb válečků,⁸ kolků a ploten⁹ ovšem bez jakýchkoli bližších evidenčních a popisných údajů. Pod jednotlivými skeny jsou uvedeny pouze pracovní záznamy Bohumila Nusky, které měli orientační a popisný význam zejména pro něj samotného. Zpřístupnění alb na Manuscriptu se hrálo tak pouze informativní roli, nikoli však vědeckou. Oba jsme se shodli, že musíme kolegyně kontaktovat a vymyslet projekt, v rámci kterého by došlo k adekvátnímu vědeckému zpracování frotáží. Jeho hlavním výstupem by měla být veřejná databáze, přičemž jsme oba vycházeli zejména z německé odborné databáze *Einbanddatenbank* (EBDB)¹⁰, se kterou jsme měli nejvíce zkušeností.

Kolegyně ze Severočeského muzea náš návrh uvítali a záhy jsme započali psát samotný návrh projektu. Naším hlavním cílem bylo zpracovat dílčí výsledky dlouholeté odborné činnosti Bohumila Nusky na poli historické knižní vazby. V prostředí české knihovny se jedná o ojedinělý počín tohoto charakteru. Rovněž jsme si uvědomovali, že jediným smysluplným zpracováním slepotiskového nářadí bude ve formě databáze, která by jak domácím, tak i zahraničním badatelům (databáze je vytvářena v česko-německé verzi) byla cennou pomůckou při určování renesanční vazby české provenience.

Na konci dubna roku 2019 byl na Ministerstvo kultury České republiky odeslán návrh projektu. Návrh projektu byl přijat a doporučen k podpoře, a tak jsme 1. 3. 2020 mohli začít s naplňováním stanovených cílů.

PROJEKT A DATABÁZE NUSK

Projekt je tříletý a v rámci konsorcia Univerzity Pardubice (Fakulty restaurování) a Severočeského muzea na něm pracuje tým odborníků.¹¹

Bylo provedeno skenování/digitalizace obtahů (frotáží) kolků, válečků a ploten ze sbírky prof. Nusky. Vzhledem k limitům samotné techniky frotáže byl Nuska nucen provést obtahy slepotiskové výzdoby vazeb i několikrát, aby získal co nejlepší/nejreprezentativnější výsledek. Sám, v rámci své odborné činnosti v minulosti, provedl výběr těch nejlepších obtahů z kolků, ploten a válečků – již výše zmiňovaná

alba (přes 2 000 obtahů). Tento výběr byl použit jako základ specializované veřejné databáze. Při samotném zpracování frotáží a dílen jsme objevili řadu nezpracovaných kolků, válečků a ploten, které prof. Nuska z prozkoumaných exemplářů nepodchytil. Po doplnění alb o toto nářadí jsme se v databázi dostali přes 3 000 ks zpracovaného slepotiskového nářadí užitého na českých vazbách 16. století.¹²

Nuskovy poznámky pocházející z dob jeho odborné činnosti byly využity jako základní materiál pro výzkum a jsou evidovány v archivní databázi Pro-Archiv (aplikační prostředí Bach Aplikace) spolu s dalšími materiály obsaženými ve sbírce, které jsou důležitým doprovodným materiálem. Tak se sám povedlo shromáždit data, která byla klíčovým vstupním materiálem pro naplňování databáze NUSK.

V současné době probíhají dokončovací práce a veřejné zpuštění databáze předpokládáme na podzim roku 2022. Dostupná bude na webovém rozhraní Univerzity Pardubice pod názvem *NUSK – databáze slepotiskové výzdoby knižních vazeb* (<https://nusk.upce.cz>).

ZÁVĚR

Vedle základního fyzického a ikonografického popisu digitalizátu je databáze doplněná o odbornou literaturu, citace, odkazy a komparaci s německou databází EBDB. Jedním ze základních údajů digitalizovaného obtahu bylo uvedení signatury exempláře (knihy) a jejího uložení. Ve všech možných případech došlo k fotodokumentaci dané vazby in situ. Uživatel databáze si tak může prohlédnout celkovou kompozici slepotiskové výzdoby vazby, ze které daný obsah pochází. Databáze byla vytvářena jako uživatelsky přívětivá a jednoduchá se širokou paletou rešeršních funkcí.

Databáze NUSK je v současné podobě textovou a obrazovou evidencí slepotiskového nářadí užívaného při výzdobě knižní vazby 16. století v Čechách. Projekt a samotná databáze přinesla velké množství dosud neznámých informací o knihvazačství z území Čech 16. století. Databáze tak bude nápomocná domácím i zahraničním badatelům při studiu a určování vazeb 16. století české provenience.

POZNÁMKY

- ¹ Identifikační číslo projektu: DG20P02OVV016.
- ² Program na léta 2016 – 2022 vypsan Ministerstvem kultury České republiky.
- ³ Převzato z webu paměti národa: <https://www.pametnaroda.cz/cs/nuska-bohumil-1932>.
- ⁴ Univerzita Karlova, Filozoficko-historická fakulta (1952 – 1957).
- ⁵ Převzato z webu Technické univerzity v Liberci: <https://kfl.fp.tul.cz/o-katedre/seznam-pracovniku/15-zamestnanci/272-nuska-bohumil>.
- ⁶ Chronologický výběr statí Bohumila Nusky, 1961, s. 481 – 494; Böhmsche Buchbinder in Haebblers Werk, 1961, s. 323 – 328.; Počátky české renesanční knižní vazby, 1962, s. 469 – 493; Pražský renesanční knihař Sixt Stanhauer, 1962, s. 196 – 204; Knihařská rodina Harovníků, 1962, s. 39 – 45; Vazby se supralibros v českých, moravských a slezských zámeckých knihovnách, 1962, s. 32 – 53; Jihočeský knihař mistr CW, 1963, s. 60 – 63; Knihařské účty pana Petra Voka z Rožmberka, 1964, s. 53 – 80; Polski wpływ na formowanie się czeskiej renesansowej oprawy książkowej, 1964, s. 132 – 186; Typologie českých renesančních vazeb. Terminologie, slohové určování a datování materiál, 1965, s. 19 – 145; K morfologii historického knižního korpusu kodexového typu, 1986, s.105 – 119; Knižní korpus historický. Knižní vazba historická. Ornament. Písmo. Styl, stylizace. Symbol, 1995, s. 356 – 357, 360 – 361, 362 – 363, 591 – 592, 616 – 617, 796 – 797, 812 – 813.
- ⁷ *Manuscriptorium Manuscriptorium* je volně dostupná digitální knihovna, která pomocí propracovaných rešeršních nástrojů umožňuje snadný přístup k soustředěným informacím o historických fondech. *Manuscriptorium* je subagregátorem Europeany pro oblast historických fondů. Odkaz na digitalizovaná alba obtahů: https://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-SML__INVCST1952__1PC20T6-cs#search.
- ⁸ Album válečků uloženo v Severočeském muzeu v Liberci pod inv. č. ST 1952.
- ⁹ Album kolků a ploten uloženo v Severočeském muzeu v Liberci pod inv. č. ST 1953.
- ¹⁰ Databázi Einbanddatenbank buduje s dalšími německými knihovnami Staatsbibliothek zu Berlin. Základní kámen databáze byl položen na starších tužkových obtazích z pozůstalostí Paula Schwenkeho, Ernsta Kyriše, Ilse Schunke či Anny Marie Floerke (1887–1961) dále souboru obtahů založené Ferdinandem Geldnerem (1902–1989) v Bavorské státní knihovně v Mnichově, Helmarem Härterem (nar. 1942) ve Wolfenbüttelu, Konradem von Rabenau v Knihovně evangelického semináře ve Wittenberku či o sbírku Zemské a univerzitní knihovny v Darmstadtu, jejichž materiál se regionálně i chronologicky často doplňuje. Více k tématu viz: BOLDAN, 2012, s. 201– 204.
- ¹¹ Na databázi NUSK pracovali: za tým Fakulty restaurování Univerzity Pardubice: Radomír Slovík, Petr Voit, Jiří Černý, Jiří Glonek, Rostislav Krušínský, Petr Horák, Radka Velebilová; za tým Severočeského muzea v Liberci: Petra Šťovíčková, Anna Kašparová, Lenka Tichá.
- ¹² Celkem je v databázi zpracováno 1 061 kolků, 1 330 válečků a 897 ploten, to vše v kontextu 113 knihvazačských dílen a 4 167 exemplářů úředních rukopisů a starých tisků.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BOLDAN, Kamil. Einbanddatenbank a její využití při studiu knižních vazeb. In *Bibliotheca Antiqua 2012*. Olomouc : Vědecká knihovna v Olomouci – Sdružení knihoven ČR 2012, s. 201–204.
- LIFKA, Bohumír. Vazby se supralibros v českých, moravských a slezských zámeckých knihovnách. In *Historická knižní vazba 1962*. Liberec 1962, s. 32 – 53.
- NUSKA, Bohumil. Die Beziehungen des böhmischen Renaissance-Bucheinbandes zu den Nachbarländern. Zentralblatt für Bibliothekswesen. In *Zentralblatt für Bibliothekswesen*. sv. 75, č. 11, 1961, s. 481 – 494.
- NUSKA, Bohumil. Böhmsche Buchbinder in Haebblers Werk. In *Gutenberg-Jahrbuch*. 1961, s. 323 – 328.
- NUSKA, Bohumil. K morfologii historického knižního korpusu kodexového typu. In *Sborník Severočeského muzea*. Historia 8. Liberec : Severočeské muzeum, 1986, s.105 – 119.

- NUSKA, Bohumil. Kniha. Knižní korpus historický. Knižní vazba historická. Ornament. Písmo. Styl, stylizace. Symbol. In *Nová encyklopedie českého výtvarného umění I.-II.* Praha : Academia, 1995, s. 356 – 357, 360 – 361, 362 – 363, 591 – 592, 616 – 617, 796 – 797, 812 – 813.
- NUSKA, Bohumil. Knihařská rodina Harovníků. *Marginálie* 2 – 3, 1962, s. 39 – 45.
- NUSKA, Bohumil. Knihařské účty pana Petra Voka z Rožmberka. In *Sborník Národního muzea v Praze, C 9/2.* Praha : Národní muzeum, 1964, s. 53 – 80.
- NUSKA, Bohumil. Jihočeský knihař mistr CW. In *Jihočeský sborník historický. sv. 31,* 1963, s. 60 – 63.
- NUSKA, Bohumil. Pražský renesanční knihař Sixt Stainhauer. In *Časopis Národního muzea, odd. věd společenských* 131, 1962, s. 196 – 204.
- NUSKA, Bohumil. Typologie českých renesančních vazeb. Terminologie, slohové určování a datování materiálu. In *Historická knižní vazba* (Sborník příspěvků k dějinám a k metodice ochrany historických knižních vazeb). Liberec : Severočeské muzeum, 1965, s. 19 – 145.
- NUSKA, Bohumil a Karol Heintsch. Polski wpływ na formowanie się czeskiej renesansowej oprawy książkowej. In *Ze skarbca kultury. Tom. 12, no. 16,* 1964, s. 132 – 186.
- Počátky české renesanční knižní vazby. *Umění* 10, 1962, s. 469 – 493.

DATABÁZY

- Manuscriptorium: Digital Library of Written Cultural Heritage.* [online]. [cit. 2022-06-16]. Dostupné na internete: https://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-SML___INVCST1952__1PC20T6-cs#se-arch.
- NUSK – databáze slepotiskové výzdoby knižních vazeb. [online]. Dostupné na internete: www.nusk.upce.cz.
- prof. PhDr. Bohumil Nuska, CSc. [online]. [cit. 2022-06-15] Dostupné na internete: <https://www.pametnaroda.cz/cs/nuska-bohumil-1932>.